

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

17. detsember 2015*

Eelotsusetaotlus — ELTL artikkel 56 — Teenuste osutamise vabadus — Võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtted — Läbipaistvuskohustus — Selle kohustuse kohaldamisala — Siseriiklikud kollektiivlepingud — Sotsiaalkindlustuse üldskeemi täiendav kindlustusskeem — Seda skeemi haldava kindlustusasutuse nimetamine tööturu osapoolte poolt — Selle skeemi laiendamine ministri määrusega kõikidele asjaomase majandusharu töötajatele ja tööandjatele — Euroopa Kohtu eelotsuse ajalise kehtivuse piiramine

Liidetud kohtuasjades C-25/14 ja C-26/14,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Conseil d'État' (kõrgeim halduskohus, Prantsusmaa) 30. detsembri 2013. aasta otsustega esitatud eelotsusetaotlused, mis saabusid Euroopa Kohtusse 20. jaanuaril 2014, menetlustes

Union des syndicats de l'immobilier (UNIS)

versus

Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social,

Syndicat national des résidences de tourisme (SNRT) jt (C-25/14),

ja

Beaudout Père et Fils SARL

versus

Ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social,

Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie française,

Fédération générale agro-alimentaire – CFDT jt (C-26/14),

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: neljanda koja president T. von Danwitz viienda koja presidendi ülesannetes, kohtunikud D. Šváby (ettekandja), A. Rosas, E. Juhász ja C. Vajda,

kohtujurist: N. Jääskinen,

kohtusekretär: ametnik V. Tourrès,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

arvestades kirjalikus menetluses ja 22. jaanuari 2015. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Union des syndicats de l'immobilier (UNIS), esindajad: *avocat* C. Bertrand ja *avocat* F. Blancpain,
- Beaudout Père et Fils SARL, esindajad: *avocat* F. Uroz ja *avocat* P. Praliaux,
- Syndicat national des résidences de tourisme (SNRT) jt, esindaja: *avocat* J.-J. Gatineau,
- Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie française, esindajad: *avocat* D. Le Prado ja *avocat* J. Barthélémy,
- Fédération générale agroalimentaire – CFDT jt, esindaja: *avocat* O. Coudray,
- Prantsuse valitsus, esindajad: D. Colas, R. Coesme ja F. Gloaguen,
- Belgia valitsus, esindajad: M. Jacobs, L. Van den Broeck ja J. Van Holm,
- Euroopa Komisjon, esindajad: A. Tokár ja O. Beynet,

olles 19. märtsi 2015. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlused puudutavad ELTL artikli 56 tõlgendamist.
- 2 Need taotlused on esitatud kahe erineva menetluse raames, mille on algatanud Union des syndicats de l'immobilier (UNIS) (kinnisvarasektori ametiühingute liit, edaspidi „UNIS”) ja Beaudout Père et Fils SARL, et tühistada kaks ministre du Travail, de l'Emploi et de la Formation professionnelle et du Dialogue social (töö-, tööhõive-, kutseõppe ja töösuhete minister) määrust, millega laiendatakse kõikidele asjaomase majandusharu tööandjatele ja töötajatele kollektiivkokkuleppeid, milles määratakse ühe või mitme täiendava kindlustuskeemi või tervishoiuteenuste kulude hüvitamise skeemi ainsaks haldavaks asutuseks üks kindlustusasutus.

Siseriiklik õiguslik raamistik

- 3 Sotsiaalkindlustusseadustiku (code de la sécurité sociale) põhikohtuasjades kohaldatava redaktsiooni artikli L. 911-1 kohaselt võib kollektiivsed tagatised, mis töötajatel on lisaks sotsiaalkindlustuse korraldusest tulenevatele tagatistele, kindlaks määrata eelkõige kollektiivlepingute või -kokkulepetega. Vastavalt selle seadustiku artiklile L. 911-2 võib nende kollektiivsete tagatiste eesmärk olla kindlustada – lisaks sotsiaalkindlustuse korraldusest tulenevale kindlustusele – riske, mis kahjustavad isiku füüsilist terviklikkust või on seotud emadusega. Tööseadustiku (code du travail) kõnealustele kohtuasjadele kohaldatava redaktsiooni artikli L. 2262-1 alusel on kollektiivlepingute või -kokkulepete kohaldamine allakirjutanutele või allakirjutanud organisatsioonide või ühenduste liikmetele põhimõtteliselt kohustuslik. Siiski näeb sotsiaalkindlustusseadustiku artikkel L. 911-3 ette, et neid kokkuleppeid võib pädeva ministri määrusega laiendada.
- 4 Asjaomast laiendamise menetlust reguleerib eelnimetatud tööseadustik, eelkõige selle artiklid L. 2261-15, L. 2261-16, L. 2261-19, L. 2261-24, L. 2261-27 ja D. 2261-3.

- 5 Sellest tuleneb, et majandusharulepinguid ja kutsealasiseseid või kutsealade vahelisi kokkuleppeid, mille on sõlminud ühiskomisjon, samuti nende lisasid võib teatavatel tingimustel pädeva ministri määrusega laiendada, muutes need kohustuslikuks kõikidele töötajatele ja tööandjatele, kes ajaomase lepingu või kokkuleppe kohaldamisalasse kuuluvad. Selline menetlus võidakse algatada kas tööandjate või töötajate esindusorganisatsiooni – mis kuulub ühiskomisjoni, milles nimetatud leping või kokkulepe sõlmiti – või töövaldkonna ministri initsiatiivil.
- 6 Selle menetluse tulemusel avaldatakse *Journal officiel de la République française*'is (Prantsusmaa ametlik teataja) arvamus, milles on näidatud koht, kus leping või kokkulepe on deponeeritud ning milles kutsutakse organisatsioone ja huvitatud isikuid esitama oma märkused 15 päeva jooksul alates avaldamise kuupäevast. Eelnevalt tuleb konsulteerida Commission nationale de la convention collective'iga (kollektiivsete läbirääkimiste riiklik komisjon) ja viimane peab esitama põhjendatud arvamuse selle poolt. Kui vähemalt kaks selles komisjonis esindatud tööandjate või töötajate organisatsiooni esitab põhjendatud vastulause, võib minister uuesti temaga põhjalikult konsulteerida ja teha seejärel komisjoni esitatava uue arvamuse põhjal laiendamise kohta otsuse.
- 7 Sotsiaalkindlustusseadustiku põhikohtuasjades kohaldatava redaktsiooni artiklis L. 912-1 oli nähtud ette, et kui kollektiivkokkulepped, mis näevad töötajatele ette tagatised, korraldavad riskide kindlustamise ühes või mitmes asutuses, kellel on õigus tegutseda kindlustusasutusena, millega peavad liituma nende kokkulepete kohaldamisalasse jäävad ettevõtjad, peavad need kokkulepped sisaldama sätet, milles on määratud kindlaks riskide vastastikuse kindlustamise korra uuesti läbivaatamine maksimaalselt iga viie aasta tagant.

Põhikohtuasjad ja eelotsuse küsimused

- 8 Kohtuasja C-25/14 kohta selgitab Conseil d'État (kõrgeim halduskohus), et riikliku kinnisvarasektori kollektiivlepingu 23. novembri 2010. aasta lisa nr 48 ning 17. mai 2011. aasta lisad nr 49 ja nr 50 kehtestasid kõikidele asjaomase majandusharu töötajatele kindlustuskeemi, mis katab surma, töövõimetuse ja invaliidusega seotud riskid, ning ühtlasi tervishoiuteenuste kulude hüvitamise täiendava skeemi.
- 9 23. novembri 2010. aasta lisa nr 48 artikliga 17 nimetati nende kahe skeemi kindlustamisel ainsaks kindlustusasutuseks Institution de prévoyance de groupe Mornay (edaspidi „IPGM”).
- 10 Töö-, tööhõive ja tervishoiuministri 13. juuli 2011. aasta määrusega muudeti nimetatud lisad kohustuslikuks kõikidele asjaomase majandusharu töötajatele ja tööandjatele.
- 11 UNIS palus 23. septembril 2011 esitatud hagi see ministri määrus tühistada eelkõige põhjusel, et IPGM määrati kõnealuste skeemide kindlustamisel ainsaks kindlustusasutuseks, ilma et oleks järgitud läbipaistvuskohustust, mis tuleneb kodakondsuse alusel diskrimineerimise keelu ja võrdse kohtlemise põhimõttest, mis tulenevad omakorda ELTL artiklist 56.
- 12 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et ehkki IPGM ei ole tulunduslik kindlustusasutus ja tegutseb solidaarsuse põhimõtet järgides, tuleb teda pidada majandustegevusega tegelevaks ettevõtjaks, kelle valisid välja tööturu osapooled teiste ettevõtjate seast, kellega ta konkureerib kindlustusteenuste turul.
- 13 Kohtuasja C-26/14 osas märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus, et pagaritöökodade ja pagari-kondiitritöökodade (käsitöõnduslikud ettevõtjad) kollektiivlepingu 24. aprilli 2006. aasta lisaga nr 83 kehtestati kõikidele asjaomase majandusharu töötajatele tervishoiuteenuste kulude hüvitamise täiendav skeem, mis põhineb kaetud riskide vastastikusel kindlustamisel ja tööandjate kohustuslikul liitumisel.

- 14 Sama kollektiivlepingu lisa nr 100 artikliga 6 nimetati selle skeemi kindlustamisel ainsaks kindlustusasutuseks AG2R Prévoyance. Asjaomase skeemi teenused ja maksed määratakse samuti kindlaks selle kollektiivlepingu lisaga.
- 15 Töö-, tööhõive ja tervishoiuministri 23. detsembri 2011. aasta määrusega muudeti nimetatud lisa nr 100 kohustuslikuks kõikidele asjaomase majandusharu töötajatele ja tööandjatele.
- 16 Viidates kaudselt punktidele 59-65 kohtuotsuses AG2R Prévoyance (C-437/09, EU:C:2011:112) – mis jättis selle küsimuse hindamise siseriiklike kohtute ülesandeks –, leiab eelotsusetaotluse esitanud kohus, et ehkki AG2R Prévoyance ei ole tulunduslik kindlustusasutus ja tegutseb solidaarsuse põhimõtet järgides, valisid ta – pärast läbirääkimisi eeskätt tema värbamise üksikasjade üle – välja tööturu osapooled teiste kindlustusasutuste, kindlustusseltside ja kindlustusettevõtjate seast, keda võib määrata sellise täiendava skeemi haldamiseks nagu asjaomane skeem. Seega tuleb kõnealust kindlustusasutust pidada majandustegevusega tegelevaks ettevõtjaks, kelle valisid välja tööturu osapooled teiste ettevõtjate seast, kellega ta konkureerib kindlustusteenuste turul.
- 17 Siiski nõustub eelotsusetaotluse esitanud kohus samas kaudses viites kohtuotsusele AG2R Prévoyance (C-437/09, EU:C:2011:112) selle otsuse punktides 66–81 toodud analüüsiga ja leiab selle tagajärjel, et asjaomane lisa ega laiendamise määrus ei ole ELTL artiklite 102 ja 106 seisukohast ebaseaduslikud. Peale selle lükkab eelotsusetaotluse esitanud kohus nende artiklitega mitteseotuna tagasi väite, mis tuleneb kindlustusasutuse määramisele eelneva pakkumismenetluse väljakuulutamata jätmisest.
- 18 Seevastu mainib Conseil d'État (kõrgeim halduskohus) mõlemas eelotsusetaotluses kohtuotsust Sporting Exchange (C-203/08, EU:C:2010:307), mis käsitleb hasartmängude korraldamise ainuõiguse andmist. Ta märgib, et vastavalt selle kohtuotsuse punktile 47 on läbipaistvuse tagamise nõue kohustuslik eeltingimus liikmesriigi õigusele anda teatud ettevõtjale ainuõigus tegeleda teatud majandustegevusega, olenemata sellest, milline on selle ettevõtja väljavalimise viis.
- 19 Neil asjaoludel tekib eelotsusetaotluse esitanud kohtul küsimus, kas selle kohustuse järgimine on samuti kohustuslik eeltingimus, mis peab olema täidetud, kui liikmesriik laiendab ühe majandusharu kõikidele ettevõtjatele kollektiivlepingut, millega antakse üheleainsale ettevõtjale, kelle valisid tööturu osalised, selle majandusharu töötajate huvides loodud täiendava kohustusliku kindlustusskeemi haldamine.
- 20 Selle tagajärjel otsustas Conseil d'État (kõrgeim halduskohus) põhikohtuasjades menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule mõlemas kohtuasjas sama eelotsuse küsimuse, mis on sõnastatud järgmiselt:
- „Kas juhul, kui liikmesriik laiendab ühe sektori kõikidele ettevõtjatele kollektiivlepingut, millega töötajate huvides loodud täiendava kohustusliku kindlustusskeemi haldamine usaldatakse üheleainsale ettevõtjale, kelle valisid tööturu osapooled, on ELTL artiklist 56 tuleneva läbipaistvuskohustuse järgimine selle laiendamise kohustuslik eeltingimus?”
- 21 Euroopa Kohtu presidendi 29. jaanuari 2014. aasta otsusega liideti kohtuasjad C-25/14 ja C-26/14 menetluse kirjaliku ja suulise osa ning kohtuotsuse huvides.

Suulise menetluse uuendamise taotlus

- 22 Euroopa Kohtu kantseleisse 8. aprillil 2015 saabunud kirjas taotles Confédération nationale de la boulangerie et boulangerie-pâtisserie (Prantsuse pagaritöökodade ja pagari-kondiitritöökodade ühendus) suulise menetluse uuendamist. Ta väidab sisuliselt seda, et huvitatud isikud ei ole vaielnud teatavate argumentide üle, mida esitleti käesoleva eelotsusetaotluse raames olulisena. Sisuliselt on tegemist küsimusega, kas põhikohtuasjas käsitletav hankeleping pakub selget piiriülest huvi, võttes arvesse selle tunnuseid ning tagajärgi, mis on seotud kohtuasja C-26/14 põhikohtuasjas kõne all oleva

täiendava skeemi isejuhtiva laadiga, kollektiivkokkuleppe sõlmimisega ja pädeva ministri volitustega sellise kokkuleppe laiendamise osas, seoses hinnanguga, mis tuleb anda võimalikule teenuste osutamise vabaduse piirangu olemasolule ja sellise piirangu võimalikule õigustusele.

- 23 Seoses sellega tuleb meenutada, et vastavalt Euroopa Kohtu kodukorra artiklile 83 võib Euroopa Kohus igal ajal, olles kohtujuristi ära kuulanud, uuendada määrusega menetluse suulise osa, eelkõige kui ta leiab, et tal ei ole piisavalt teavet või kui asja lahendamisel tuleks tugineda argumendile, mille üle pooled või Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud ei ole vaieldud.
- 24 Käesoleval juhul leiab Euroopa Kohus, olles kohtujuristi ära kuulanud, et tal on olemas kõik esitatud küsimusele vastamiseks vajalikud asjaolud ning et pooled on nende asjaolude üle vaieldud.
- 25 Seega tuleb Prantsuse pagaritöökodade ja pagari-kondiitritöökodade ühenduse taotlus jätta rahuldamata.

Eelotsuse küsimuste analüüs

- 26 Mõlemas eelotsusetaotluses esitatud küsimusega palub Conseil d'État (kõrgeim halduskohus) sisuliselt selgitada, kas juhul, kui liikmesriik laiendab kõikidele asjaomase majandusharu töötajatele ja tööandjatele kollektiivlepingut, mis on sõlmitud tööandjate või töötajate esindusorganisatsiooni poolt teatava majandusharu tarbeks ja millega usaldatakse töötajate huvides loodud täiendava kohustusliku kindlustusskeemi haldamine üheleainsale ettevõtjale, kelle valisid tööturu osapooled, siis kohaldub sellele laiendamisele ELTL artiklist 56 tulenev läbipaistvuskohustus.
- 27 Sissejuhatuseks olgu esiteks meenutatud, et selliste teenuste osutamise puhul, mis on seotud riiklike ametiasutuste sekkumisega nagu teenuste kontsessiooni andmine, ei kohaldu läbipaistvuskohustus kõigile tehingutele, vaid ainult nendele, mis pakuvad selget piiriülest huvi, kuna asjaomased tehingud võivad objektiivselt huvitada muudes liikmesriikides kui kontsessioone andva asutuse asukohaliikmesriigis asuvaid ettevõtjaid (vt analoogia alusel eelkõige kohtuotsus SECAP ja Santorso, C-147/06 ja C-148/06, EU:C:2008:277, punkt 24).
- 28 Selles osas olgu märgitud, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole tuvastanud vajalikke asjaolusid, mis võimaldaksid Euroopa Kohtul kontrollida, kas põhikohtuasjades esineb selge piiriülene huvi. Siinkohal tuleb aga meenutada, et kodukorra artiklist 94 tuleneb, et Euroopa Kohus peab eelotsusetaotlusest saama ülevaate faktilistest andmetest, millel eelotsuse küsimused põhinevad, ning sellest, mis moel on need andmed eelotsuse küsimustega seotud. Seega tuleb selge piiriülese huvi kontrollimiseks vajalikud asjaolud – nagu üldiselt kõik sellised asjaolud, mille tuvastamine on siseriikliku kohtu ülesanne ja millest sõltub liidu teisese või esmase õiguse kohaldamine – tuvastada enne Euroopa Kohtusse pöördumist (vt kohtuotsus Azienda sanitaria locale n. 5 „Spezzino” jt, C-113/13, EU:C:2014:2440, punkt 47).
- 29 Samas ei too eelotsusemenetluses siseriiklike kohtute ja Euroopa Kohtu vahel valitseva koostöövaimu tõttu asjaolu, et eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole võimaliku selge piiriülese huviga seoses eelnevalt asjaolusid selliselt tuvastanud, tingimata kaasa eelotsusetaotluse vastuvõetamatust, kui Euroopa Kohus leiab toimikust tulenevate asjaolude alusel, et tal on võimalik anda eelotsusetaotluse esitanud kohtule tarvilik vastus. Nii on see eelkõige juhul, kui eelotsusetaotlus sisaldab piisavalt asjakohaseid andmeid, et hinnata sellise huvi võimalikku olemasolu (kohtuotsus Enterprise Focused Solutions, C-278/14, EU:C:2015:228, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 30 Selge piiriülese huvi olemasolu tuleb hinnata kõikide asjakohaste kriteeriumide alusel, nendeks on näiteks hankelepingu majanduslik olulisus, selle täitmise koht või selle tehnilised aspektid, võttes arvesse asjaomase hankelepingu eriomaseid tunnuseid (vt selle kohta eelkõige kohtuotsus Belgacom, C-221/12, EU:C:2013:736, punkt 29 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 31 Mis puutub selge piiriülese huvi olemasolusse, siis tuleb märkida, et huvitatud isikute seisukohtadest ilmneb, et pooled on selles küsimuses eriarvamusel.
- 32 Seetõttu annab Euroopa Kohus oma vastuse ainult juhuks, kui eelotsusetaotluse esitanud kohus tuvastab põhikohtuasjas selge piiriülese huvi (kohtuotsus *Enterprise Focused Solutions*, C-278/14, EU:C:2015:228, punkt 19 ja seal viidatud kohtupraktika). Seega on järgnevad kaalutlused esitatud tingimusel, et kõikidele asjaomase majandusharu tööandjatele ja töötajatele kehtestatud täiendavate kindlustusskeemide haldamise õiguse andmise suhtes eksisteerib selge piiriülene huvi; selle kindlaksmääramine on aga eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.
- 33 Teiseks tuleb märkida, et kui ametiasutus muudab kõikidele teatava majandusharu tööandjatele ja töötajatele kohustuslikuks kollektiivkokkuleppe, millega määratakse täiendava kohustusliku kindlustusskeemi haldajaks teatava ajavahemiku jooksul üksainus asutus, siis on see otsus siduv ka nende isikute suhtes, kes ei ole allkirjutanud organisatsiooni liikmed ega olnud asjaomase lepingu läbirääkimistel ja sõlmimisel esindatud.
- 34 Kolmandaks tekib nimetatud otsusega selle asutuse ainuõigus (vt selle kohta kohtuotsus *Albany*, C-67/96, EU:C:1999:430, punkt 90). Kõnealuse laiendamisotsuse tagajärjel jäetakse kõrvale teistes liikmesriikides asuvad ettevõtjad, kes võivad olla kõnealusest haldamistegevusest huvitatud (vt analoogia alusel kohtuotsus *Sporting Exchange*, C-203/08, EU:C:2010:307, punkt 47).
- 35 Neljandaks tähendab ainuõiguse loomine ametiasutuse poolt põhimõtteliselt seda, et järgitakse läbipaistvuse kohustust (vt selle kohta kohtuotsus *Sporting Exchange*, C-203/08, EU:C:2010:307, punkt 47). Järelikult nõuab oma pädevuse teostamine – millega kõnealune ametiasutus laiendab sellise kollektiivlepingu kohustuslikkust, millega määrati täiendava kindlustusskeemi haldajaks üksainus asutus – seda, et muudel potentsiaalselt huvitatud ettevõtjatel peale määratud ettevõtja oleks eelnevalt võimalus väljendada oma huvi sellise haldamise vastu ning et asjaomase täiendava kindlustusskeemi haldaja määramine toimuks täiesti erapooletult.
- 36 Esitatud küsimuse puhul näib, et sellise süsteemi puhul, nagu on kõne all põhikohtuasjas, on ainuõiguse tekke aluseks ametiasutuse sekkumine, mis peab seega põhimõtteliselt toimuma ELTL artiklist 56 tulenevat läbipaistvuskohustust järgides.
- 37 Seoses sellega tuleb märkida, et põhikohtuasjas käsitletava laiendamisotsuse – st teatava majandusharu tööandjate ja töötajate esindusorganisatsioonide vaheliste kollektiivläbirääkimiste järel sõlmitud kokkuleppe – ese ei too endaga kaasa seda, et kõnealuse otsusega välditakse ELTL artiklist 56 tulenevate läbipaistvusnõuete täitmist.
- 38 Kohtupraktika kohaselt tuleneb läbipaistvuskohustus võrdse kohtlemise ja diskrimineerimiskeelu põhimõtetest, mille järgimist nõuab ELTL artikliga 56 tagatud teenuste osutamise vabadus. Läbipaistvuse puudumise korral kujutab kontsessiooni andmine ettevõtjale, kes asub liikmesriigis, kus kontsessiooni andmise menetlus toimub, endast erinevat kohtlemist, mis kahjustab sisuliselt kõiki teises liikmesriigis asuvaid potentsiaalselt huvitatud ettevõtjaid, sest neil ei ole tegelikult mingit võimalust teatada oma huvist ning see erinev kohtlemine kujutab seega endast kaudset diskrimineerimist kodakondsuse alusel, mis on põhimõtteliselt eelkõige ELTL artikli 56 alusel keelatud (vt selle kohta kohtuotsused *Coname*, C-231/03, EU:C:2005:487, punktid 17–19, ja *Belgacom*, C-221/12, EU:C:2013:736, punkt 37 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 39 Ilma et see tingimata kohustaks pakkumismenetlust läbi viima, tähendab läbipaistvuse kohustus teatavat adekvaatsel tasemel avalikustamist, mis võimaldab esiteks avada lepingu sõlmimise konkurentsile ja teiseks kontrollida kontsessiooni andmise erapooletust (vt selle kohta eelkõige kohtuotsus *Engelmann*, C-64/08, EU:C:2010:506, punkt 50 ja seal viidatud kohtupraktika).

- 40 Olgu meenutatud, et mõlemas kohtuasjas esitatud küsimus puudutab ainult otsust, millega ametiasutus otsustab laiendada kollektiivlepingut kõikidele teatava majandusharu töötajatele ja tööandjatele. Peale selle mõjutab asjaomase lepingu sõlmimisel mitteosalenud tööandjate õigusi ainult kõnealune laiendamine.
- 41 Järelikult võib liikmesriik põhimõtteliselt luua ettevõtja kasuks ainuõiguse – muutes kõikidele teatava majandusharu tööandjatele ja töötajatele kohustuslikuks kollektiivkokkuleppe, millega usaldatakse töötajate huvides loodud täiendava kohustusliku kindlustusskeemi haldamine tööturu osapoolte valitud asjaomasele ettevõtjale – ainult siis, kui ainsa haldaja määramist käsitleva kollektiivkokkuleppe laiendamise otsus tehakse tingimusel, et järgitakse läbipaistvuskohustust.
- 42 Sellega seoses tuleb esiteks sedastada, et ei eelotsusetaotluse esitanud kohus ega Prantsuse valitsus ole esitanud võimalikke õigustusi selle kohta, et täiendava kindlustusskeemi haldamise ainuõigus antakse ilma mis tahes vormis avalikustamiseta.
- 43 Käesolevas asjas väidab Prantsuse valitsus, et põhikohtuasjas käsitletavate laiendamismääruste vastuvõtmisega seotud eeskirjad on läbipaistvuskohustuse järgimise nõudega kooskõlas.
- 44 Nagu on meenutatud eespool käesoleva kohtuotsuse punktis 39, tähendab see kohustus – ilma et see tingimata kohustaks pakkumismenetlust läbi viima – teatavat adekvaatsel tasemel avalikustatust, mis võimaldab esiteks avada lepingu sõlmimise konkurentsile ja teiseks kontrollida kontsessiooni andmise erapooletust.
- 45 Ent asjaolu, et kollektiivlepingud ja -kokkulepped ning nende lisad antakse haldusasutusse hoiule ja on kättesaadavad Internetis, ega ka see, et ametlikus teatajas avaldatakse arvamus, mille kohaselt kavatsetakse algatada lisa laiendamise menetlus, samuti kõigi huvitatud isikute võimalus esitada pärast asjaomast avaldamist oma märkused, ei kujuta endast isegi kogumis teatavat adekvaatsel tasemel avalikustamist, mis võimaldab tagada, et huvitatud ettevõtjad võivad vastavalt läbipaistvuskohustusele teada anda oma huvist põhikohtuasjas käsitletava kindlustusskeemi haldamise vastu, enne kui laiendamisotsus täiesti erapooletult vastu võetakse. Huvitatud isikutel on oma märkuste esitamiseks nimelt aega ainult 15 päeva ja see on märkimisväärselt lühem tähtaegadest, mis on ette nähtud – välja arvatud kiireloomulistel juhtudel – Euroopa Parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta direktiivi 2004/18/EÜ ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (ELT L 134, lk 114, ja parandus ELT L 351, lk 44; ELT eriväljaanne 06/07, lk 132), mida on muudetud komisjoni 30. novembri 2011. aasta määrusega (EL) nr 1251/2011 (ELT L 319, lk 43) – mis ei ole käesolevas asjas kohaldatav, kuid mida võib seoses sellega kasutada võrdlusraamistikuna –, artiklites 38, 59 ja 65. Lisaks piirdub pädev minister Prantsuse valitsuse poolt Euroopa Kohtu istungil esitatud seisukohtade kohaselt pelga õiguspärasuse kontrolliga. Seega ilmneb, et soodsama pakkumuse olemasolu, millest huvitatud isik asjaomasele ministrile teada annab, ei saa nimetatud kokkuleppe laiendamist takistada; selle kontrollimine on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne.
- 46 Võttes arvesse kõiki eespool esitatud kaalutlusi, tuleb mõlemas kohtuasjas esitatud küsimusele vastata, et ELTL artiklist 56 tuleneva läbipaistvuskohustusega ei ole kooskõlas see, et liikmesriik laiendab kõikidele asjaomase majandusharu töötajatele ja tööandjatele kollektiivlepingut, mis on sõlmitud tööandjate või töötajate esindusorganisatsiooni poolt teatava majandusharu tarbeks ja millega usaldatakse töötajate huvides loodud täiendava kohustusliku kindlustusskeemi haldamine üheleainsale ettevõtjale, kelle valisid tööturu osapooled, ilma et siseriiklikud õigusnormid näeksid ette teatava adekvaatsel tasemel avalikustamise, mis võimaldab pädeval ametiasutusel võtta täielikult arvesse soodsama pakkumuse olemasolu kohta esitatud teavet.

Käesoleva kohtuotsuse ajalise kehtivuse piiramine

- 47 Oma seisukohtades palub Prantsuse valitsus Euroopa Kohtul piirata käesoleva kohtuotsuse ajalist kehtivust, juhul kui viimane leiab, et põhikohtuasjas käsitletavate laiendamismäärustega seotud avalikustamise meetmed ei vasta läbipaistvuskohustusest tulenevatele nõuetele. Kõnealune piirang peaks võimaldama seda, et laiendamismäärused võivad jääda kehtima kuni käimasoleva perioodi lõppemiseni, nagu on ette nähtud asjaomastes skeemides, ning samuti seda, et käesoleva kohtuotsuse mõju kohaldub ainult sarnastele kollektiivkokkulepetele, mida laiendatakse pärast kohtuotsuse tegemist.
- 48 Prantsuse valitsus väidab esiteks, et kui seada kahtluse alla üldine kohustus kirjutada alla lepingule tööturu osapoolte poolt olemasolevate täiendavate kindlustusskeemide haldajaks määratud ainsa haldusasutusega, siis oleks sel rasked tagajärjed, sest lisaks 142 000 kinnisvaravaldkonna ja 117 476 pagari-kondiitritöökodade töötajale puudutab see ligikaudu 2 400 000 erinevate kutsealade töötajat. Sellega kahjustataks nimelt riskide vastastikuse kindlustamise põhimõtet, nagu seda on praegu rakendatud, ja mis on eriti oluline nende skeemide raames, mida iseloomustab solidaarsuse kõrge tase, mõjutades üheaegselt nii nende finantstasakaalu kui ka nendega ette nähtud tagatise. Järelikult kahjustaks see vaidlustamine kindlustuskaitset, mis asjaomastel töötajatel nende skeemide alusel praegu on. Lisaks võib see kaasa tuua suure hulga kohtuasjade algatamise siseriiklikes kohtutes.
- 49 Teiseks on asjaomased isikud tegutsenud heas usus, järgides rangelt kehtivaid siseriiklikke sätteid – eelkõige seoses perioodilise uuesti läbivaatamisega maksimaalselt iga viie aasta tagant – ja haldusasutuse määramise kokkuleppeid ning olles teadmatutes asjaolust, et läbipaistvuskohustust on rikutud.
- 50 Seoses sellega olgu märgitud, et Euroopa Kohus võib vaid äärmistelt erandlikel juhtudel piirata kõikide huvitatud isikute võimalust tugineda mõnele tema tõlgendatud õigusnormile, et vaidlustada heauskselt loodud õigussuhteid (vt eelkõige kohtuotsus *Transportes Jordi Besora*, C-82/12, EU:C:2014:108, punkt 41 ja seal viidatud kohtupraktika). Nimetatud kohtupraktika kohaldamine põhikohtuasjade kontekstis nõuab siiski riigihankeõiguse eripärade ning põhikohtuasja äärmiselt ainulaadse olukorra arvessevõtmist.
- 51 Riigihangete valdkonnas võimaldavad nimelt nõukogu 21. detsembri 1989. aasta direktiivi 89/665/EMÜ riiklike tarne- ja ehitustöölepingute sõlmimise läbivaatamise korra kohaldamisega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 395, lk 33; ELT eriväljaanne 06/01, lk 246), mida on muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. detsembri 2007. aasta direktiiviga 2007/66/EÜ (ELT L 335, lk 31), artiklid 2d ja 2f koostoimes direktiivi 2007/66 põhjendustega 25–27 liikmesriikidel teatavatel tingimustel piirata võimalust esitada läbivaatamistaohtlus liidu õigust rikkudes sõlmitud riigihankelepingute kohta (vt selle kohta kohtuotsus *MedEval*, C-166/14, EU:C:2015:779, punktid 34 ja 35). Sellest tuleneb, et teatavatel juhtudel võib õiguskindlusetuse vältimise huvi õigustada juba kehtivate lepinguliste suhete stabiilsuse ettepoole asetamist liidu õiguse järgimisest.
- 52 Käesoleval juhul on põhikohtuasjas kõne all olevate laiendamismääruste kehtivuse säilitamine õigustatud eelkõige arvestades nende tööandjate ja töötajate olukorda, kes on põhikohtuasjas käsitletavate laiendatud kollektiivkokkulepete alusel allkirjastanud täiendava kindlustuslepingu, mis paigutub sotsiaalselt eriti tundlikku konteksti. Kuna laiendamise menetlus ei mõjutanud neid tööandjaid ja töötajaid otseselt, siis tuleb sedastada, et nad on sõlminud neile täiendavad kindlustustagatised andvad lepingud, tuginedes õiguslikule olukorrale, mida Euroopa Kohus on ELTL artiklist 56 tuleneva läbipaistvuskohustuse konkreetse ulatuse osas täpsustanud ainult käesolevas otsuses.

- 53 Põhikohtuasjade konkreetsetel asjaoludel tuleb sedastada, et käesoleva kohtuotsuse kehtivus ei puuduta kollektiivkokkuleppeid, mis käsitlevad üheainsa asutuse määramist täiendava kindlustusskeemi haldajaks, ja mille ametiasutus on enne käesoleva kohtuotsuse kuulutamist teinud kohustuslikuks kõikidele teatava majandusharu tööandjatele ja töötajatele, ilma et see mõjutaks enne nimetatud kuupäeva esitatud hagisid.

Kohtukulud

- 54 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

ELTL artiklist 56 tuleneva läbipaistvuskohustusega ei ole kooskõlas see, et liikmesriik laiendab kõikidele asjaomase majandusharu töötajatele ja tööandjatele kollektiivlepingut, mis on sõlmitud tööandjate või töötajate esindusorganisatsiooni poolt teatava majandusharu tarbeks ja millega usaldatakse töötajate huvides loodud täiendava kohustusliku kindlustusskeemi haldamine üheleainsale ettevõtjale, kelle valisid tööturu osapooled, ilma et siseriiklikud õigusnormid näeksid ette teatava adekvaatsel tasemel avalikustamise, mis võimaldab pädeval ametiasutusel võtta täielikult arvesse soodsama pakkumuse olemasolu kohta esitatud teavet.

Käesoleva kohtuotsuse kehtivus ei puuduta kollektiivkokkuleppeid, mis käsitlevad üheainsa asutuse määramist täiendava kindlustusskeemi haldajaks, ja mille ametiasutus on enne käesoleva kohtuotsuse kuulutamist teinud kohustuslikuks kõikidele teatava majandusharu tööandjatele ja töötajatele, ilma et see mõjutaks enne nimetatud kuupäeva esitatud hagisid.

Allkirjad